

Projectvoorstel *OPEN MONUMENTEN SPECIAL:*

MIDDAG-HUMSTERLAND 2025

Wat is een Open Monumenten Special?

Naast de jaarlijkse Open Monumentendagen tijdens het tweede weekend van september worden er van tijd tot tijd ook Open Monumenten Specials georganiseerd op andere tijdstippen in het jaar. Tijdens een dergelijk Special staat een speciaal thema in een bepaalde plaats of gebied centraal. Zo zijn er Specials geweest in o.a. Noordwest Brabant (Bernardusdagen gewijd aan de nalatenschap van de cisterciënzer monniken) in Bolsward (oude tjalken dag) en in Leiden/Oegstgeest (monumenten die betrekking hebben op Hermanus Boerhave).

De Open Monumenten Specials worden georganiseerd door een plaatselijk comité in samenwerking met en ondersteund door de landelijke organisatie Vriendenloterij Open Monumentendag c.q. Nederland Monumentenland. Deze ondersteuning betreft vooral ook de (landelijke) publiciteit. Zie bijgaand document: BRIEFING.

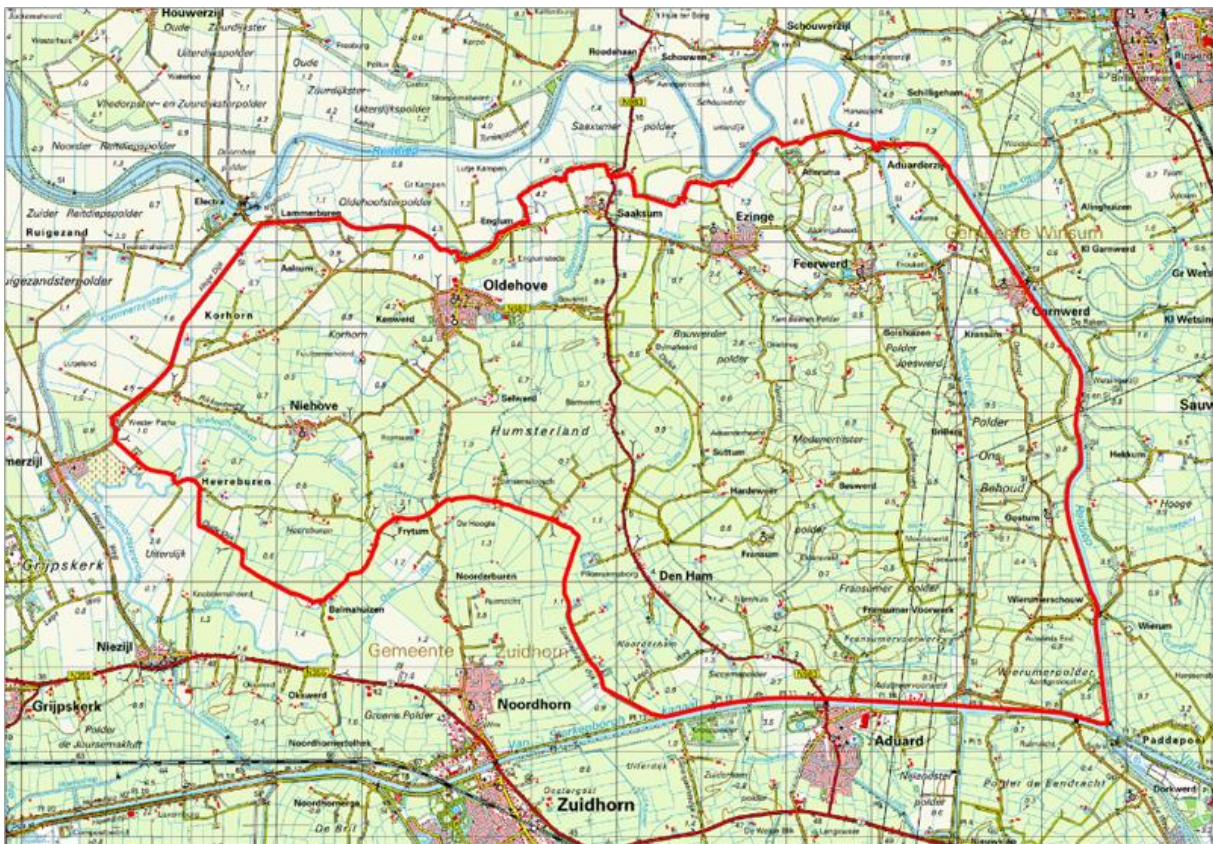
In de afgelopen jaren zijn er geen Open Monumenten Specials georganiseerd, mede vanwege de coronacrisis. De landelijke organisatie juicht het toe als er weer initiatieven genomen worden tot Specials.

Waarom een Special rond Middag-Humsterland in 2025?

Middag-Humsterland, gelegen tussen stad Groningen en het Lauwersmeer, behoort tot de oudste cultuurlandschappen van Europa, waarin nog veel van het voormalige waddenlandschap is af te lezen (wierden, voormalige wadslenken, oud bedijking, onregelmatige blokverkaveling). Het heeft niet voor niets in 2005 de status van Nationaal Landschap gekregen, het enige in de provincie Groningen!

- Om bovengenoemde redenen is Middag-Humsterland op zich al een monumentaal landschap en zeker een bezoek waard. Bovendien gedenkt Middag-Humsterland in 2024 dat het 20 jaar geleden de formele status van Nationaal Landschap kreeg.
- In een compact gebied zijn circa 100 officiële monumenten te bewonderen, waaronder 8 (middeleeuwse) kerken, 5 molens, 2 borgen, vele boerderijen en woonhuizen en diverse waterwerken (oude sluisen (zijlen), bruggen en De Waterwolf, het een na grootste gemaal van Nederland).
- In een compact gebied zijn maar liefst zes (!) beschermde dorpsgezichten te vinden: Ezinge, Feerwerd, Garnwerd, Niehove, Oostum, Saaksum.
- Er zijn circa 15 archeologische monumenten, met name oude woonheuvels, zowel dorpswierden als huiswierden en inmiddels verlaten wierden.
- In Ezinge heeft het eerste [systematische archeologische onderzoek](#) naar de historie van de wierden plaats gevonden door Prof. Van Geffen. Dit wierdendorp wordt wel het Pompeï van het noorden genoemd.
- Een drietal musea/bezoekerscentra presenteren de (cultuur)historie van het gebied: [Museum Wierdenland](#) te Ezinge, [Kloostermuseum St. Bernardushof](#) te Aduard en [Bezoekerscentrum Wierdendorp Niehove](#).
- Niehove is het prototype van een gaaf radiaal wierdendorp. Het is niet voor niets in 2019 uitgeroepen tot [mooiste dorp van Nederland](#) (door Elsevier Weekblad).

- In Aduard heeft een [cisterciënzer klooster](#) gestaan, in zijn bloeitijd een van de grootste abdijen van Europa! Er is een [digitale rondwandeling](#) langs de contouren van dit klooster, dat na de Reformatie is afgebroken. De oude ziekenzaal is nu in gebruik als kerk.
- Voor de bezoekers zijn in het gebied diverse horecagelegenheden voorhanden, deels gevestigd in authentieke, monumentale panden.
- Middag-Humsterland leent zich in het bijzonder voor verkenning per fiets. In het gebied is een groot [fietsverhuurbedrijf](#) gevestigd dat over grote aantallen fietsen, e-bikes en tandems beschikt. Deze kunnen evt. ook te huur aangeboden worden bij station Zuidhorn (even buiten het gebied), zodat juist ook mensen die met OV reizen het gebied kunnen verkennen.
- Veel plaatsen in Middag-Humsterland zijn vereeuwigd door schilders van [kunstenarscollectief De Ploeg](#). Er wordt momenteel hard gewerkt aan fietsroutes en informatieborden langs deze unieke plekjes.
- Veel mensen zijn geneigd op Open Monumentendag een stad te bezoeken vanwege de vele bekende en 'spectaculaire' monumenten. Het platteland valt dan vaak buiten beeld, maar heeft juist ook veel te bieden.
- Een Open Monumenten Special vestigt (landelijk) aandacht op een bijzonder cultuurhistorisch gebied, dat nauwelijks bekendheid heeft, en kan bijdragen aan '[betekenisvol toerisme](#)' zoals door de Gemeente Westerkwartier wordt voorgestaan. En dat niet alleen: ook inwoners van en rond Middag-Humsterland worden weer eens bepaald bij het bijzondere gebied waarin zij wonen.
- Last but not least: het zou heel mooi zijn om de Provincie Groningen ook eens positief voor het voetlicht te brengen (en niet alleen te associëren met aardbevingsellende).

Nationaal Landschap Middag-Humsterland ligt formeel binnen de rode lijn. In praktijk zijn we geneigd om ook de gebieden aan de noord- en oostzijde tot aan het Reitdiep en de voormalige Hunze bij het gebied te betrekken, evenals Aduard als 'toegangspoort' tot Middag-Humsterland (mede vanwege de cultuurhistorie verbondenheid met het voormalige klooster Aduard)

Wat zouden we kunnen gaan doen?

Het idee is een themadag of -weekend (zaterdag en/of zondag) te prikken in **mei of juni 2025**, het jaar waarin Middag-Humsterland 20 jaar de status van Nationaal Landschap heeft. Het late voorjaar is bij uitstek geschikt om op pad te gaan, omdat het landschap dan op z'n mooist is. Het najaar is minder geschikt, omdat dan ook al de landelijke Open Monumentendag is. De Special zou ongeveer aldus ingevuld kunnen worden:

- Openstelling van een groot aantal kenmerkende monumenten in Middag-Humsterland met zo mogelijk rondleidingen / toelichting (tenminste de middeleeuwse kerken, molens, borgen en een aantal representatieve boerderijen en woonhuizen, Gemaal De Waterwolf, enz.).
- Beschikbaar stellen van een informatieboekje en/of overzichtskaart met diverse routes en weergave (open) monumenten.
- Openstelling van de musea/bezoekerscentrum met zo mogelijk begeleide rondleidingen; evt. speciale tentoonstellingen.
- Een innovatief initiatief, zoals het pilotproject 'Wierde Hoppen' (als onderdeel van VR-experience Middag-Humsterland) ter introductie opnemen in de route.
- Begeleide wandelingen met dorpsguides (o.a. Garnwerd, Ezinge, Niehove)
- Deelname van een aantal kunstenaars (openstelling ateliers met kunst die betrekking heeft op het gebied/landschap).
- Korte lezingen en/of filmpresentaties over de cultuurhistorie van het gebied (o.a. Gemaal De Waterwolf, Niehove, Garnwerd, Ezinge)
- Kleinschalige concertjes, bijv. in of bij de kerkjes.
- Omdat de infrastructuur in Middag-Humsterland erg kleinschalig is (passend bij het landschap) is het wenselijk om aan de rand van het gebied een aantal parkeerplaatsen in te richten, zodat mensen te voet of met de fiets het gebied kunnen verkennen.

Hoe gaan we het organiseren?

Het idee is om een projectgroep samen te stellen, bestaande uit vertegenwoordigers van:

- Stichting Open Monumentendag Westerkwartier (www.openmonumentendagwesterkwartier.nl)
- Gebiedsraad Middag-Humsterland / Werkgroep Gastvrij Middag-Humsterland (www.middaghumsterland.info)
- Stichting Regiomarketing Gastvrij Westerkwartier i.o.
- Gemeente Westerkwartier (www.westerkwartier.nl)
- Belangstellenden uit het gebied, o.a. musea, kunstenaars, horeca (oproep via Nieuwsbrief)

En verder goed contact te onderhouden met o.a.:

- Vriendenloterij Open Monumentendag (www.openmonumentendag.nl)
- Marketing Groningen (www.visit groningen)
- Visit Wadden (www.visitwadden)
- In het spoor van de Ploeg (www.inhet spoorvande ploeg.nl)
- Stichting Oude Groninger Kerken (www.groningerkerken.nl)
- .....

Hoe gaan we het betalen?

De organisatie van een dergelijke Special hoeft niet bakken vol geld te kosten. Openstelling van de monumenten gebeurt door de eigenaren en beheerders, zoals ook tijdens Open Monumentendag. Publiciteit kan deels via de websites en Nieuwsbrieven die er nu al zijn.

De overige kosten zullen vooral betrekking hebben op:

- Vergaderkosten en enkele bijeenkomsten met betrokkenen
- Algemene folder
- Informatieboekje en/of routekaart met informatie
- Misschien enige kosten voor (externe) projectondersteuning ??
- Vergoeding/presentjes voor mensen die inleidingen of rondleidingen verzorgen
- Organisatie parkeervoorzieningen en fietsverhuur (evt. gereduceerd tarief middels subsidie) ??
- .....

Als 'geldschietters' kunnen we denken aan:

- Vriendenloterij Open Monumentendag (folder, informatieboekje, landelijke publiciteit)
- Provincie Groningen
- Gemeente Westerkwartier
- Nationaal Programma Groningen (Westerkwartier is niet aangemerkt als aardbevings-gemeente, maar Middag-Humsterland valt wel deels onder deze regeling, omdat het deelgebied Middag destijds onder de voormalige gemeente Winsum viel)
- Prins Bernhard Cultuurfonds
- Rabofonds
- .....

Hoe nu verder?

Dit projectvoorstel wordt voorgelegd aan bovengenoemde partijen die eventueel zouden kunnen participeren in de projectgroep. Indien er voldoende draagvlak is voor een verdere verkenning, ben ik bereid om als aanjager van dit project te fungeren.

Voorlopige titel voor dit evenement:

Middag-Humsterland: een monumentaal landschap

A.W. (Lex) van Wijngaarden
Kerkstraat 17 - 9884PC Niehove
T 06 23598615
E gastvrij.middaghumsterland@gmail.com
W www.middaghumsterland.info

